

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

**Społeczna odpowiedzialność
nauki – Popularyzacja nauki i
promocja sportu**
Onkoakademia kluczem do
zdrowia

DOFINANSOWANIE
110784,30 zł

CAŁKOWITA WARTOŚĆ
123747,30 zł

ONKOAKADEMIA KLUCZEM DO ZDROWIA

*Kierownik Projektu: dr hab. Anna M. Badowska-Kozakiewicz
Zakład Propedeutyki Onkologicznej
Warszawski Uniwersytet Medyczny*

abadowska@wum.edu.pl

Projekt realizowany
przez pracowników badawczo-dydaktycznych
z Zakładu Propedeutyki Onkologicznej
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

WARSZAWSKI
UNIwersYTET
MEDYCZNY

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI –
POPULARYZACJA NAUKI I PROMOCJA SPORTU
ONKOAKADEMIA KLUCZEM DO ZDROWIA
KWOTA DOFINANSOWANIA 110784,30 ZŁ, CAŁKOWITA
WARTOŚĆ PROJEKTU 123747,30 ZŁ

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

**ZESPÓŁ WYKŁADOWCÓW W PROJEKCIE
ONKOAKADEMIA KLUCZEM DO ZDROWIA**

Dr hab. Anna M. Badowska-Kozakiewicz

Dr Dominika Mękal

Dr Michał Budzik

Lek Marta Fudalej

**KIEROWNIK PROJEKTU
ONKOAKADEMIA KLUCZEM
DO ZDROWIA**

Dr hab. Anna M. Badowska-Kozakiewicz

*Adiunkt badawczo-dydaktyczny
w Zakładzie Propedeutyki Onkologicznej
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego*

*Koordynator ds. dydaktyki
w Zakładzie Propedeutyki Onkologicznej
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego*

abadowska@wum.edu.pl

I Profilaktyka raka piersi

II Profilaktyka raka szyjki macicy

III Profilaktyka raka jądra

SEMINARIUM 1

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI –
POPULARYZACJA NAUKI I PROMOCJA SPORTU
ONKOAKADEMIA KLUCZEM DO ZDROWIA
KWOTA DOFINANSOWANIA 110784,30 ZŁ, CAŁKOWITA
WARTOŚĆ PROJEKTU 123747,30 ZŁ**

RAK PIERSI

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI –
POPULARYZACJA NAUKI I PROMOCJA SPORTU
ONKOAKADEMIA KLUCZEM DO ZDROWIA
KWOTA DOFINANSOWANIA 110784,30 ZŁ, CAŁKOWITA
WARTOŚĆ PROJEKTU 123747,30 ZŁ**

Rak piersi

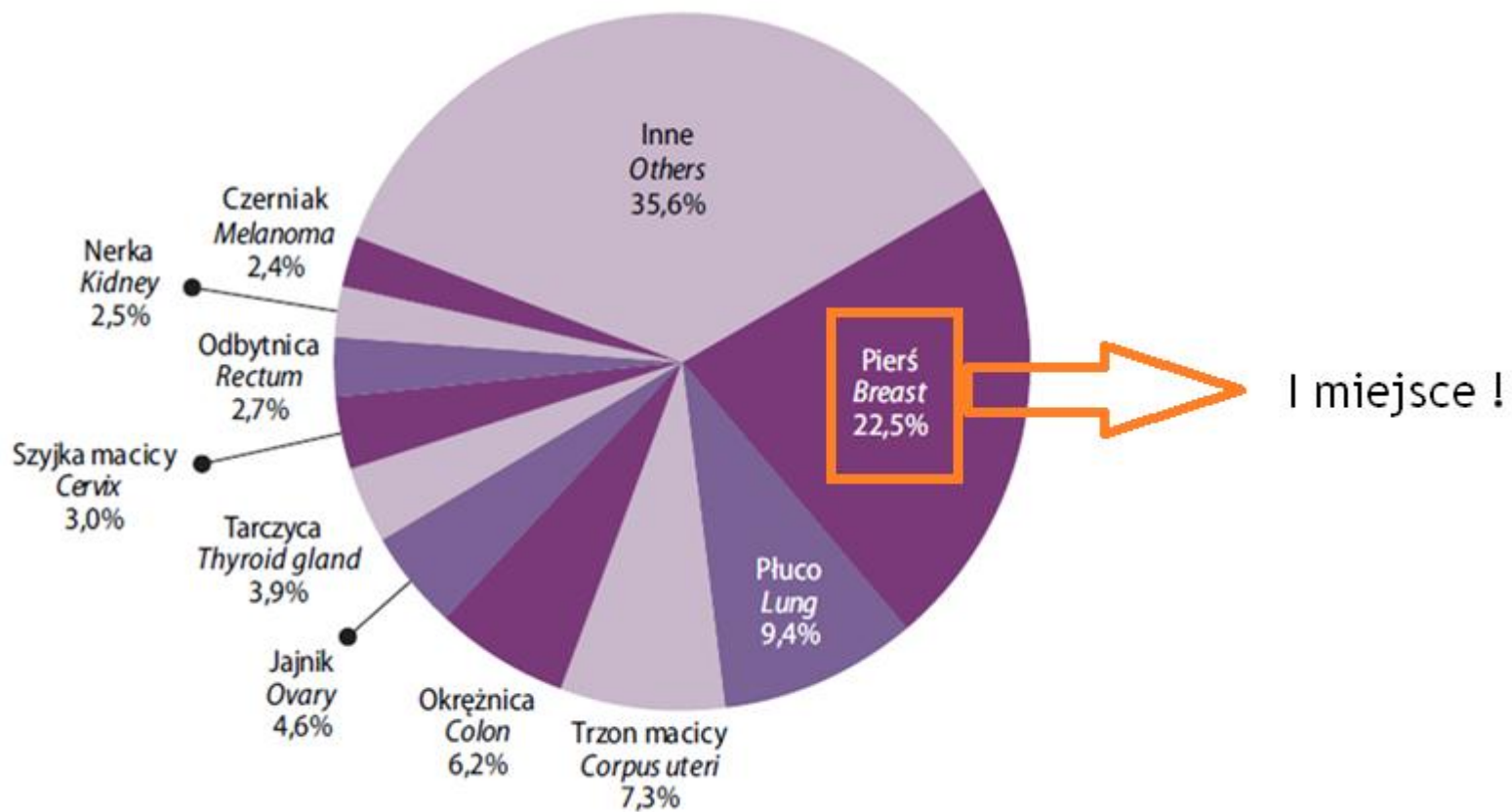
- ▶ **Definicja – nowotwór złośliwy w obrębie gruczołu piersiowego, dotyczącego nabłonka przewodów lub zrazików,**
- ▶ **Pierwsze wzmianki o raku piersi można odnaleźć w egipskich papirusach sprzed 5 000 lat,**
- ▶ **Pierwsze zapiski sugerujące, że rak piersi może pojawiać się w kolejnych pokoleniach (postać dziedziczna) pojawiają się w literaturze starożytnego Rzymu, około roku 100 naszej ery,**
- ▶ **Nazwa rak pochodzi od opisu Galena.**

MODEL PIERSI

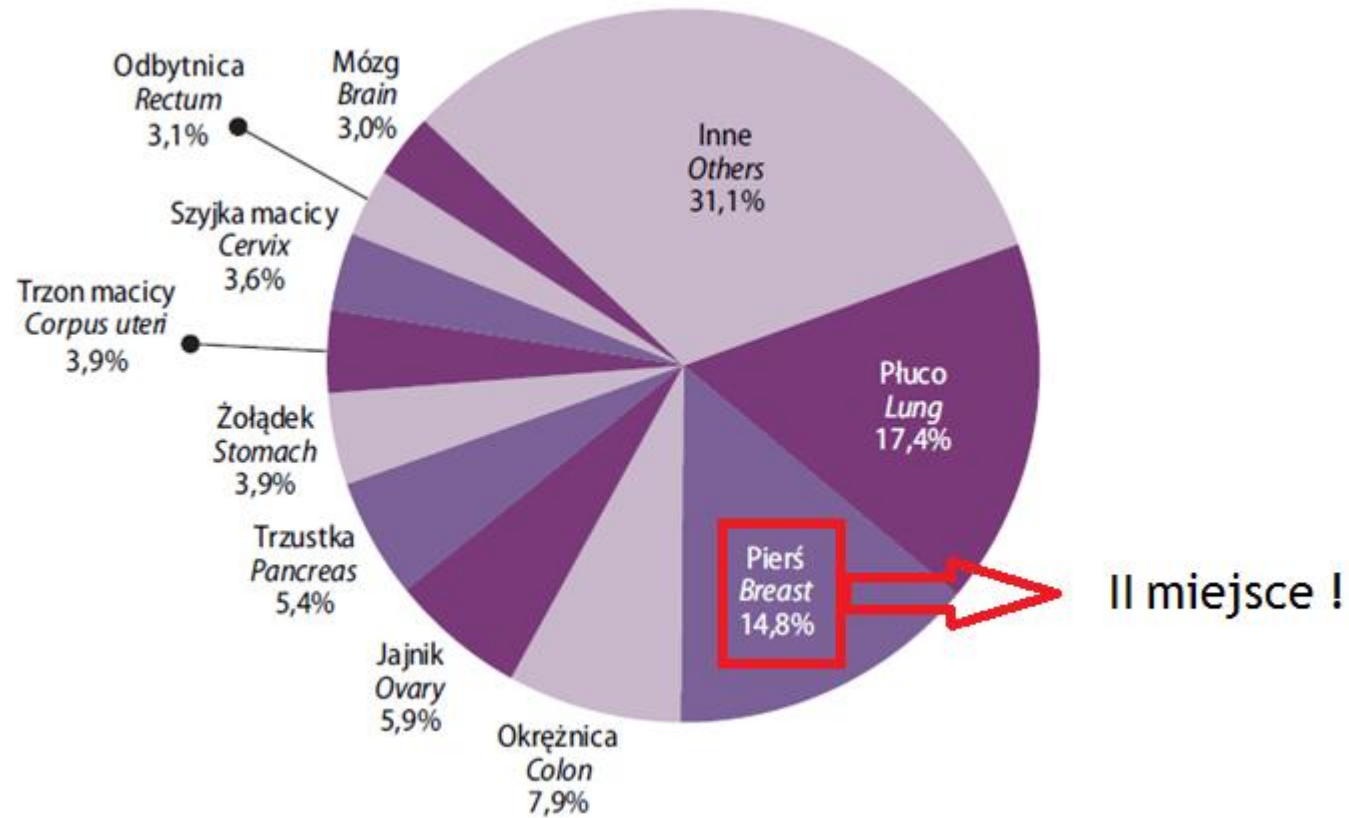
Model piersi z najczęściej występującymi chorobami
Fantom – zdjęcie wykonane w Zakładzie Propedeutyki Onkologicznej WUM

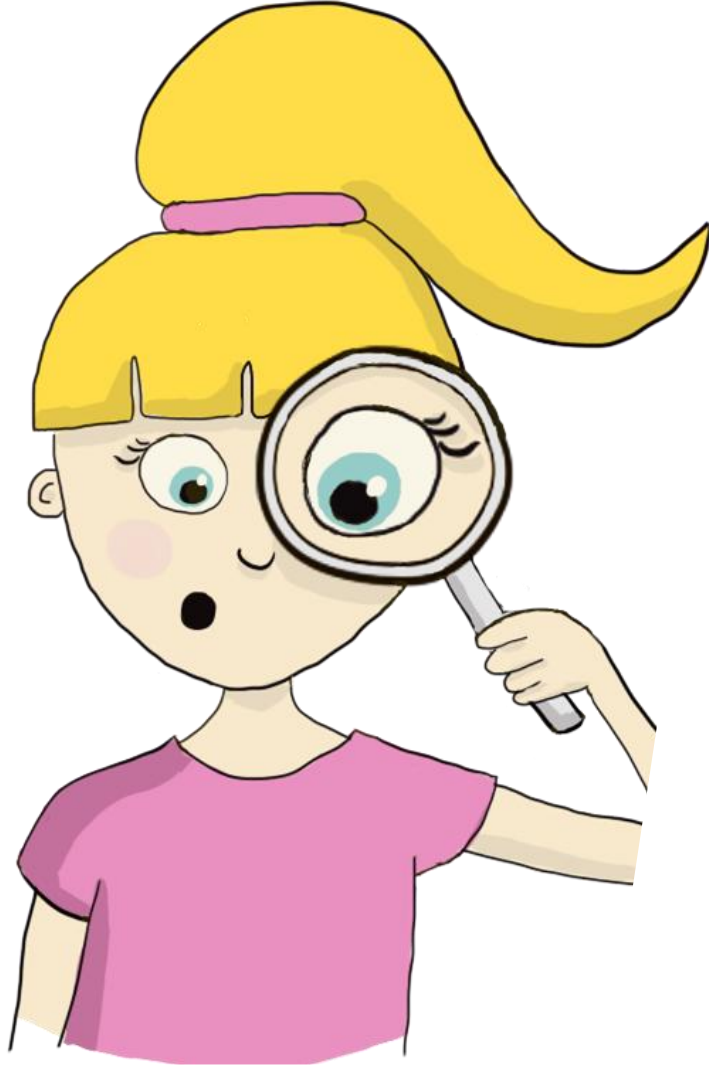
Struktura zachorowań na nowotwory złośliwe u kobiet w Polsce

Struktura zgonów na nowotwory złośliwe u kobiet w Polsce

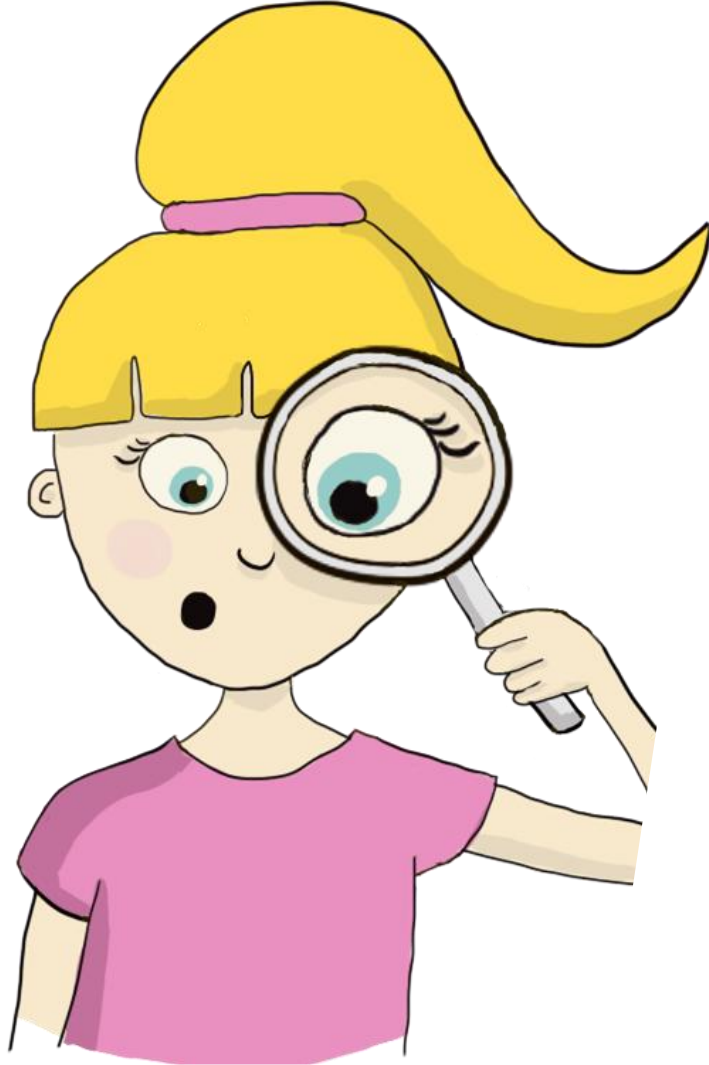
ZAPAMIĘTAJ !!

Rak piersi stanowi około 23% wszystkich zachorowań z powodu nowotworów złośliwych u kobiet i około 15% zgonów z tego powodu.

Szacuje się, że rocznie raka piersi rozpoznaje się u **1,5 miliona kobiet na całym świecie**, a około 400 tysięcy umiera z tego powodu.

CZYNNIKI RYZYKA

- ▶ **pleć**
- ▶ **wiek** – najczęściej chorują kobiety po 50 r.ż.
- ▶ **czynniki genetyczne** – występowanie raka piersi w najbliższej rodzinie (matka, siostra, córka)
- ▶ **otyłość i brak aktywności fizycznej**
- ▶ **brak potomstwa** lub urodzenie dziecka po 35 r.ż.
- ▶ **niekarmienie piersią**
- ▶ **nadużywanie alkoholu**
- ▶ **czynniki hormonalne**
  - ▶ wczesne rozpoczęcie miesiączkowania
  - ▶ późna menopauza
  - ▶ długotrwałe stosowanie doustnej antykoncepcji i/lub hormonalnej terapii zastępczej
- ▶ narażenie na **promieniowanie jonizujące**
- ▶ inne **nowotwory** w przeszłości

ZAPAMIĘTAJ!!

Spośród wielu czynników rakotwórczych coraz częściej wskazuje się na **uwarunkowania genetyczne!**

W Polsce około **10%** **przypadków** raka piersi występuje u kobiet z mutacją w obrębie genów, najczęściej w **BRCA 1/2**

OBJAWY RAKA PIERSI

zgrubienie skóry

wypukłość

wgłębienia na skórze

wklęśnięcie
brodawki

poszerzone i bardziej
widoczne żyły

tzw. skórka
pomarańczy

wklęśnięcie na jednej
lub obu piersiach

zaczernienie
lub uczucie gorąca

wydzielina z sutka

guzek

zmiana kształtu
brodawki

obrzęk lub ból
przy ucisku

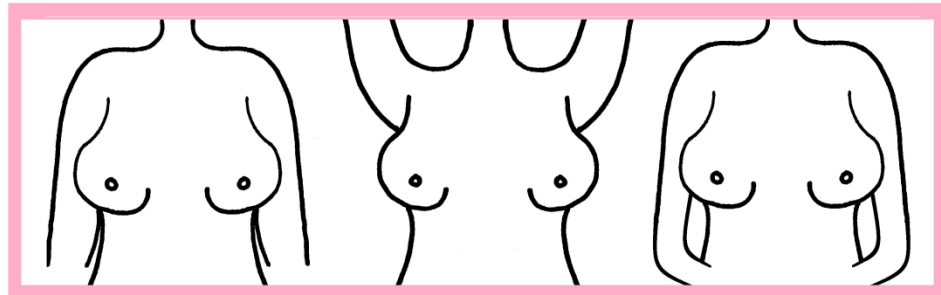
PROFILAKTYKA RAKA PIERSI

- ▶ **Samobadanie piersi**
- ▶ **USG piersi**
- ▶ **Mammografia**

Samobadanie piersi

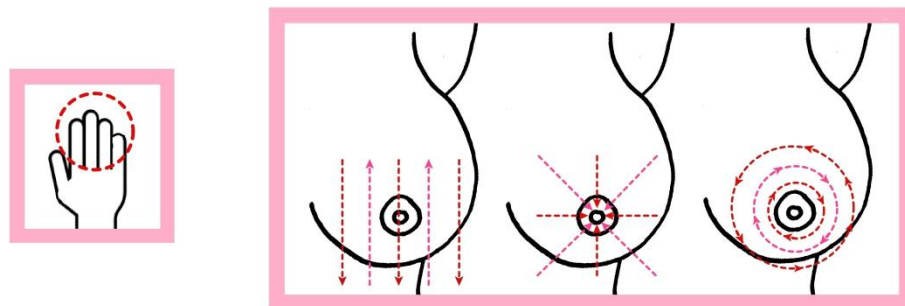

Samobadanie piersi powinno być przeprowadzane raz w miesiącu, najlepiej 3-5 dni po zakończonej menstruacji.

Stojąc nago przed lustrem ze swobodnie opuszczonymi ramionami obejrzyj dokładnie piersi - sprawdź czy nie zauważasz zmian wielkości, kształtu, położenia, koloru, wciągnięć. Powtórz oglądanie z rękoma uniesionymi wysoko do góry oraz z rękoma opartymi na biodrach.

Samobadanie piersi

Założ lewą rękę za głowę, a prawą dłonią zbadaj lewą pierś.
Lekko naciskając trzema środkowymi palcami przeprowadź badanie palpacyjne piersi w następujących kierunkach:
z góry na dół, ruchami promienistymi do środka,
ruchami okrężnymi od środka do zewnątrz.
Na koniec lekko uciskając brodawkę sprawdź, czy nie ma w niej wydzieliny.
Tak samo zbadaj prawą pierś.

Badanie powtórz w pozycji leżącej.

Leżąc na wznak zbadaj również pachy,
sprawdzając czy węzły chłonne nie są powiększone.

USG piersi

W związku ze wzrastającą zachorowalnością na raka piersi u kobiet we wszystkich grupach wiekowych, w tym także poniżej 50. roku życia, PTU rekomenduje wykonywanie profilaktycznych badań sonomammograficznych co 12 miesięcy u kobiet od 30. roku życia.

Mammografia

PROGRAM PROFILAKTYKI RAKA PIERSI

Przesiewowe badania mammograficzne powinny być rutynowo wykonywane u kobiet w wieku 50-69 lat.

Badanie należy powtarzać co 2 lata.

PROFILAKTYKA

```
graph TD; A[PROFILAKTYKA] --- B[wczesna]; A --- C[pierwotna]; A --- D[wtórna]; B --- B1[utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia]; C --- C1[zapobieganie chorobom poprzez kontrolowanie czynników ryzyka]; D --- D1[zapobieganie konsekwencjom choroby poprzez jej wczesne wykrycie i leczenie];
```

wczesna

utrwalanie
prawidłowych
wzorców zdrowego
stylu życia

pierwotna

zapobieganie
chorobom poprzez
kontrolowanie
czynników ryzyka

wtórna

zapobieganie
konsekwencjom
choroby poprzez jej
wczesne wykrycie i
leczenie

QUIZ

1. KTÓRY NOWOTWÓR JEST NAJCZĘŚCIEJ WYKRYWANY U KOBIET W POLSCE?

RAK
PIERSI

RAK JELITA
GRUBEGO

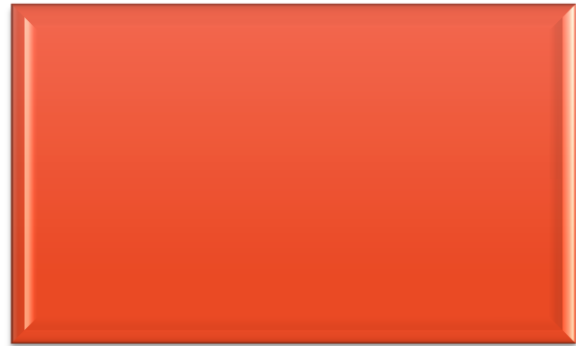
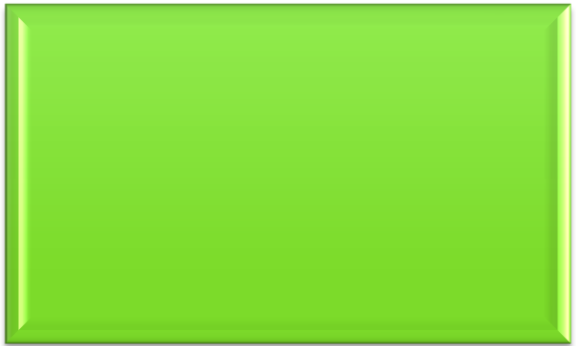
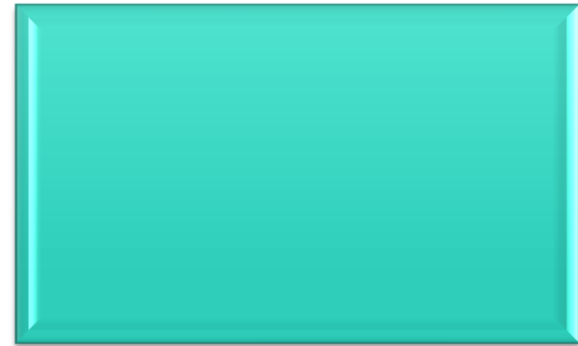
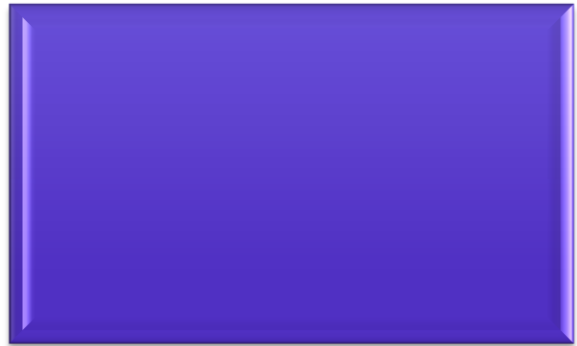
RAK
PŁUCA

RAK
TRZUSTKI

RAK
JAJNIKA

1. KTÓRY NOWOTWÓR JEST NAJCZĘŚCIEJ WYKRYWANY U KOBIET W POLSCE?

RAK
PIERSI

**2. OTYŁOŚĆ I BRAK AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ
ZWIĘKSZA RYZYKO ZACHOROWANIA NA RAKA
PIERSI.**

PRAWDA

FAŁSZ

**2. OTYŁOŚĆ I BRAK AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ
ZWIĘKSZA RYZYKO ZACHOROWANIA NA RAKA
PIERSI.**

PRAWDA

**3. CIAŻA I KARMIENIE PIERSIĄ POWODUJE
WZROST RYZYKA ZACHOROWANIA NA RAKA
PIERSI.**

PRAWDA

FAŁSZ

**3. CIAŻA I KARMIENIE PIERSIĄ POWODUJE
WZROST RYZYKA ZACHOROWANIA NA RAKA
PIERSI.**

**4. BADANIE USG PIERSI ZALECANE JEST KAŻDEJ
KOBIECIE POCZĄWSZY OD:**

A. 25 R.Ż.

B. 30 R.Ż.

C. 40 R.Ż.

D. 50 R.Ż.

4. BADANIE USG PIERSI ZALECANE JEST KAŻDEJ KOBIECIE POCZĄWSZY OD:

B. 30 R.Ż.

**5. PROFILAKTYCZNE BADANIE
MAMMOGRAFICZNE WYKONUJE SIĘ U KOBIET:**

A. PO 40 R.Ż. CO ROKU

B. PO 45 R.Ż. CO 2 LATA

C. PO 50 R.Ż. CO ROKU

D. PO 50 R.Ż. CO 2 LATA

5. PROFILAKTYCZNE BADANIE MAMMOGRAFICZNE WYKONUJE SIĘ U KOBIET:

D. PO 50 R.Ż. CO 2 LATA

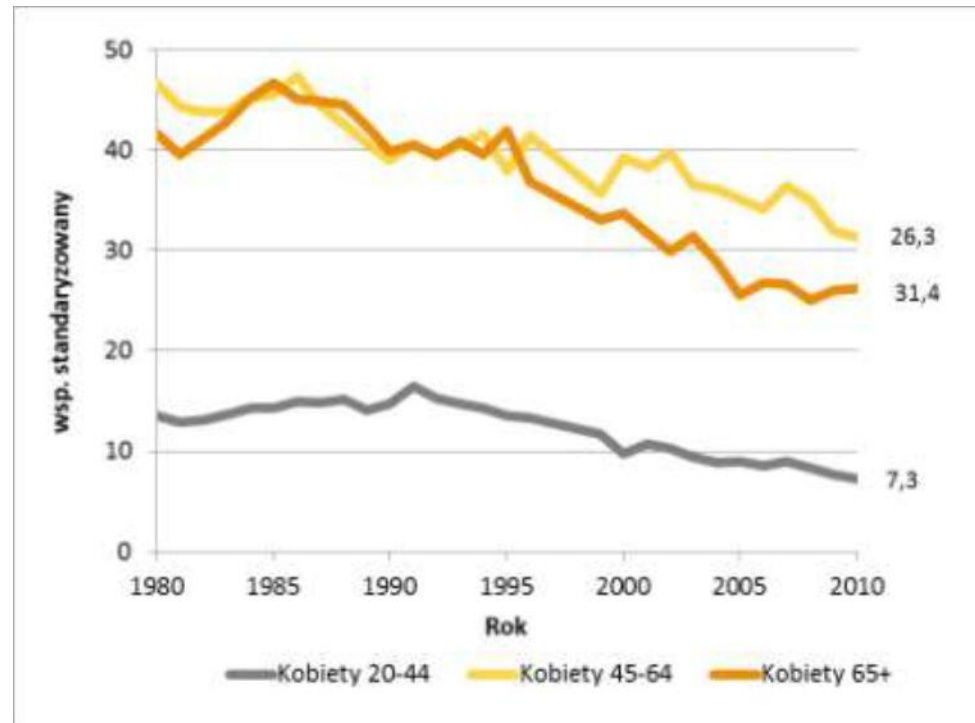
RAK SZYJKI MACICY

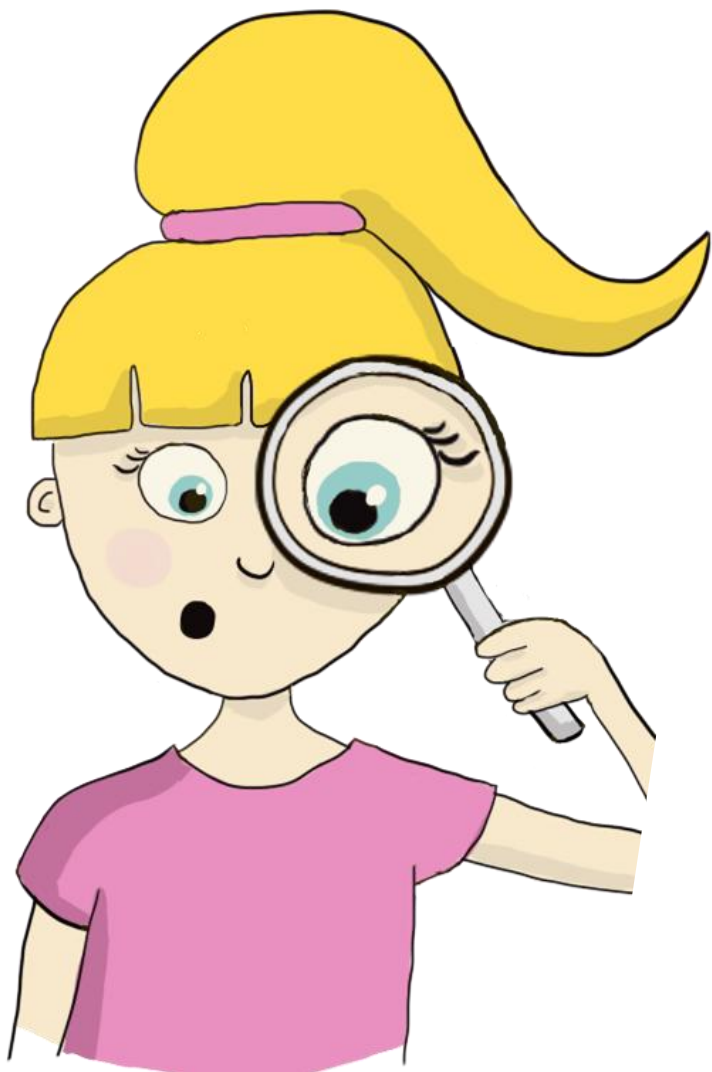
Epidemiologia

- ▶ około 2 400 nowych przypadków rocznie
- ▶ liczba zgonów w Polsce – jedno z I miejsc w Europie
- ▶ prognoza zachorowalności na nowotwory złośliwe szyjki macicy – tendencja spadkowa

Trendy w zachorowalności na raka szyjki macicy w Polsce w latach 1980-2010

Rak szyjki macicy jest obecnie trzecim pod względem częstości zachorowań nowotworem u kobiet na świecie.

Ponad 85% nowych zachorowań dotyczy kobiet zamieszkałych w krajach rozwijających się.

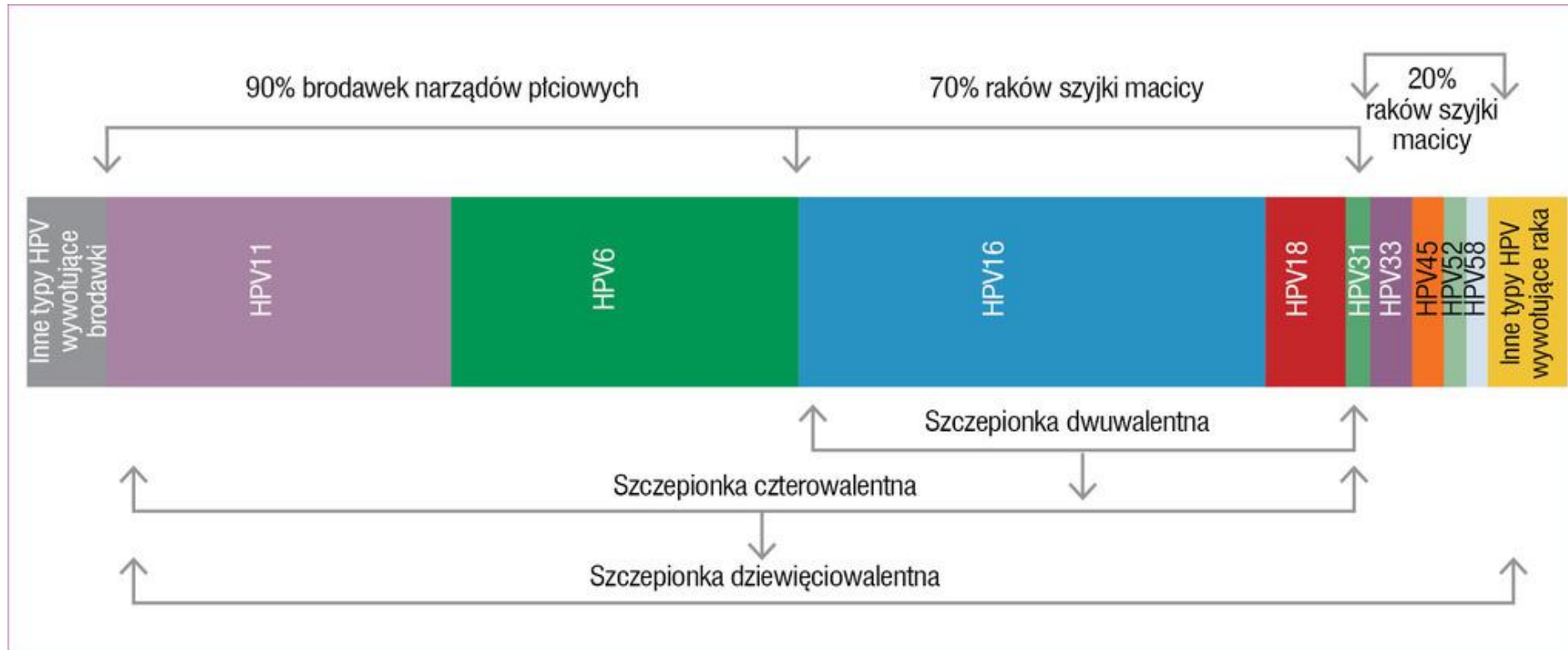
Z czego wynika takie zjawisko?

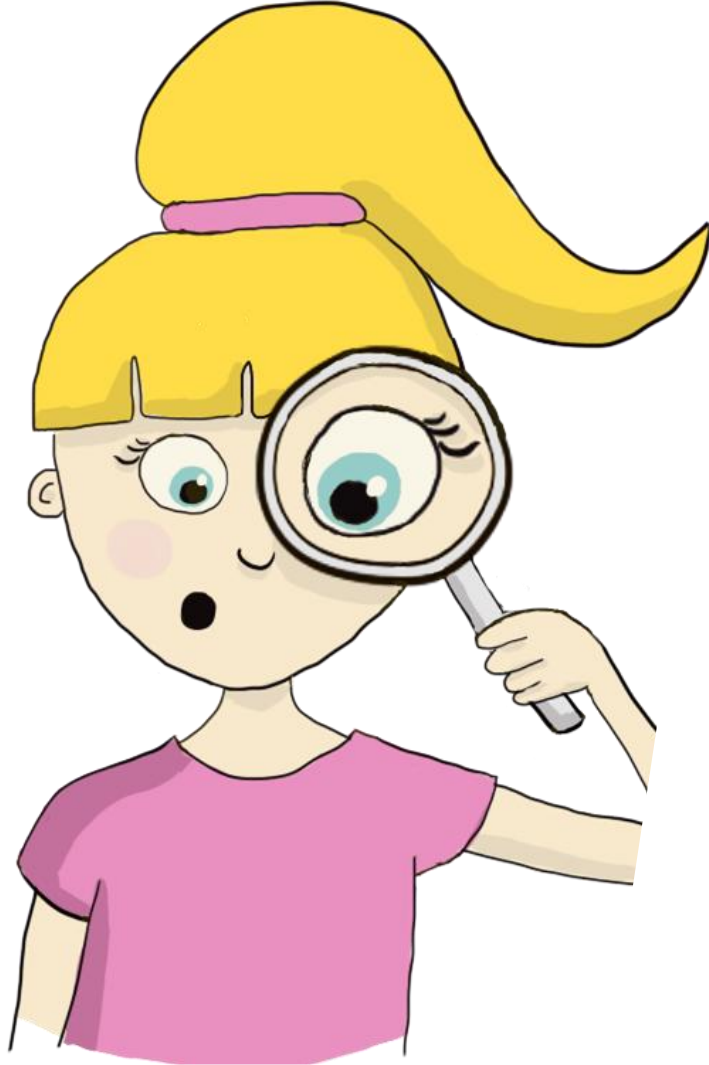
Jaki warunek musi być spełniony aby doszło do rozwinięcia się raka szyjki macicy?

ZAKAŻENIE WIRUSEM HPV

Rak szyjki macicy jest pierwszym spośród nowotworów występujących u ludzi, którego czynniki ryzyka zidentyfikowano jako konieczne do jego rozwoju. Są nimi wirusy brodawczaka ludzkiego (HPV) o wysokim potencjale rakotwórczym, przenoszone drogą płciową i wywołujące przewlekłe zakażenie.

Podtypy wirusa HPV

ZAPAMIĘTAJ!!

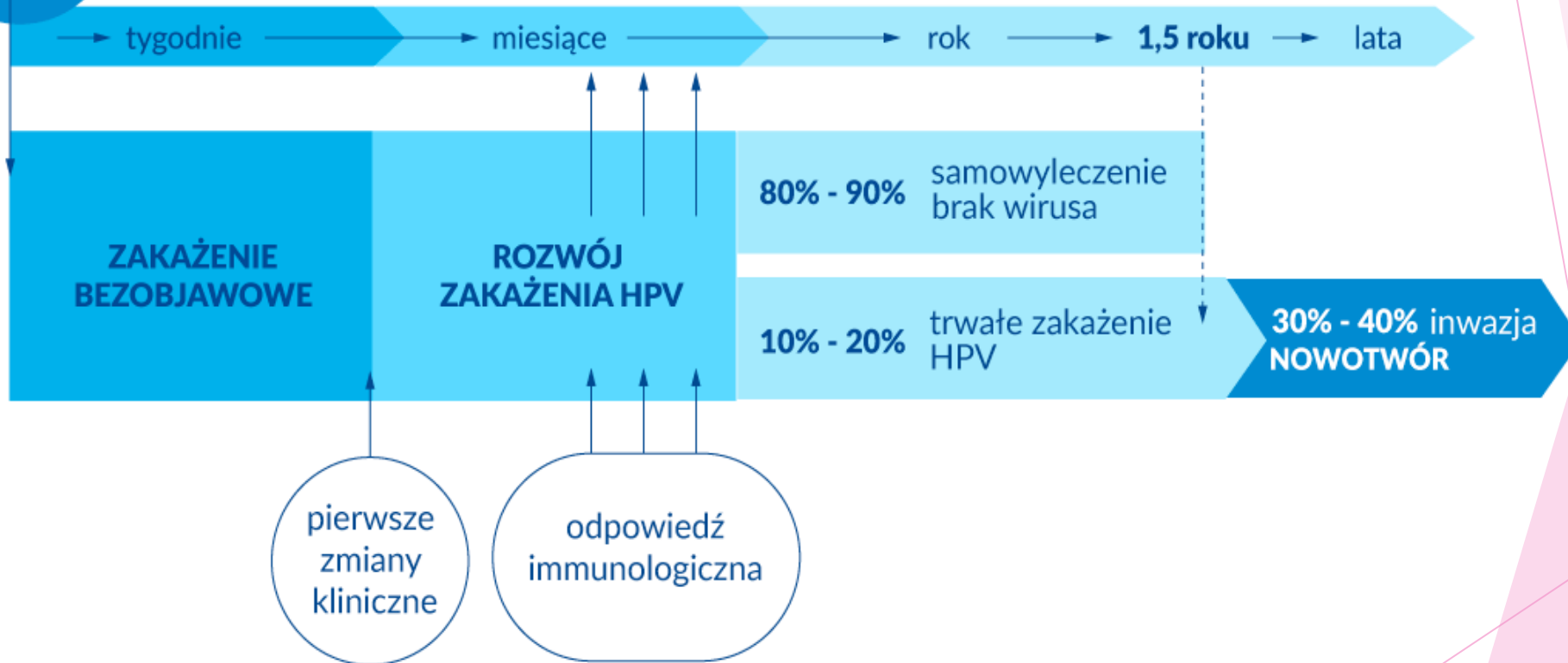
Spośród wszystkich podtypów wirusa brodawczaka ludzkiego, największy potencjał onkogenny wykazują:

HPV 16

HPV 18

zakażenie
HPV

PRZEBIEG ZAKAŻENIA WIRUSEM HPV

Czynniki ryzyka zakażenia wirusem HPV

- ▶ wczesny wiek inicjacji seksualnej,
- ▶ liczba partnerów/partnerek seksualnych,
- ▶ współistnienie innych zakażeń przenoszonych drogą płciową,
- ▶ palenie tytoniu,
- ▶ antykoncepcja hormonalna,
- ▶ osłabienie odporności (np. infekcja HIV czy leki zmniejszające odporność),
- ▶ niski status socjoekonomiczny,
- ▶ niewłaściwa dieta (uboga w witaminę C).

Objawy raka szyjki macicy

- ▶ w zaawansowanym stadium:
  - ▶ krwiste upławy o przykrym zapachu
  - ▶ krwawienia międzymiesiączkowe
  - ▶ krwawienia kontaktowe
  - ▶ bóle podbrzusza i okolicy krzyżowo – lędźwiowej
- ▶ skrajne przypadki:
  - ▶ wyniszczenie
  - ▶ niesymetryczne obrzęki kończyn dolnych
  - ▶ bolesne oddawanie moczu i stolca
  - ▶ objawy narastającej niewydolności nerek

PROFILAKTYKA

- ▶ **Szczepienie przeciwko wirusowi HPV**
- ▶ **Cytologia szyjki macicy**

SZCZEPIONKA przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV)

Szczepienie przeciw HPV jest zalecane u:

- ▶ dziewcząt i chłopców w wieku 9 lat i więcej, powszechne programy szczepień przeciw HPV dotyczą najczęściej nastolatków i nastolatków w wieku 11-13 lat,
  - ▶ osób w wieku do 26 lat, które wcześniej nie były zaszczepione,
  - ▶ do rozważenia szczepienie osób w wieku 27-45 lat, wcześniej nie zaszczepionych, które mogą odnieść korzyść ze szczepienia.
-
- ▶ *szczepionka jest najskuteczniejsza w grupie dziewcząt i kobiet, które przed szczepieniem nie były zakażone HPV. Najwyższą skuteczność szczepionki obserwujemy w grupie młodych nastolatków przed inicjacją seksualną.*
  - ▶ *szczepienie przeciw HPV jest wymieniane w Polskim Programie Szczepień Ochronnych jako szczepienie zalecane (odpłatne).*

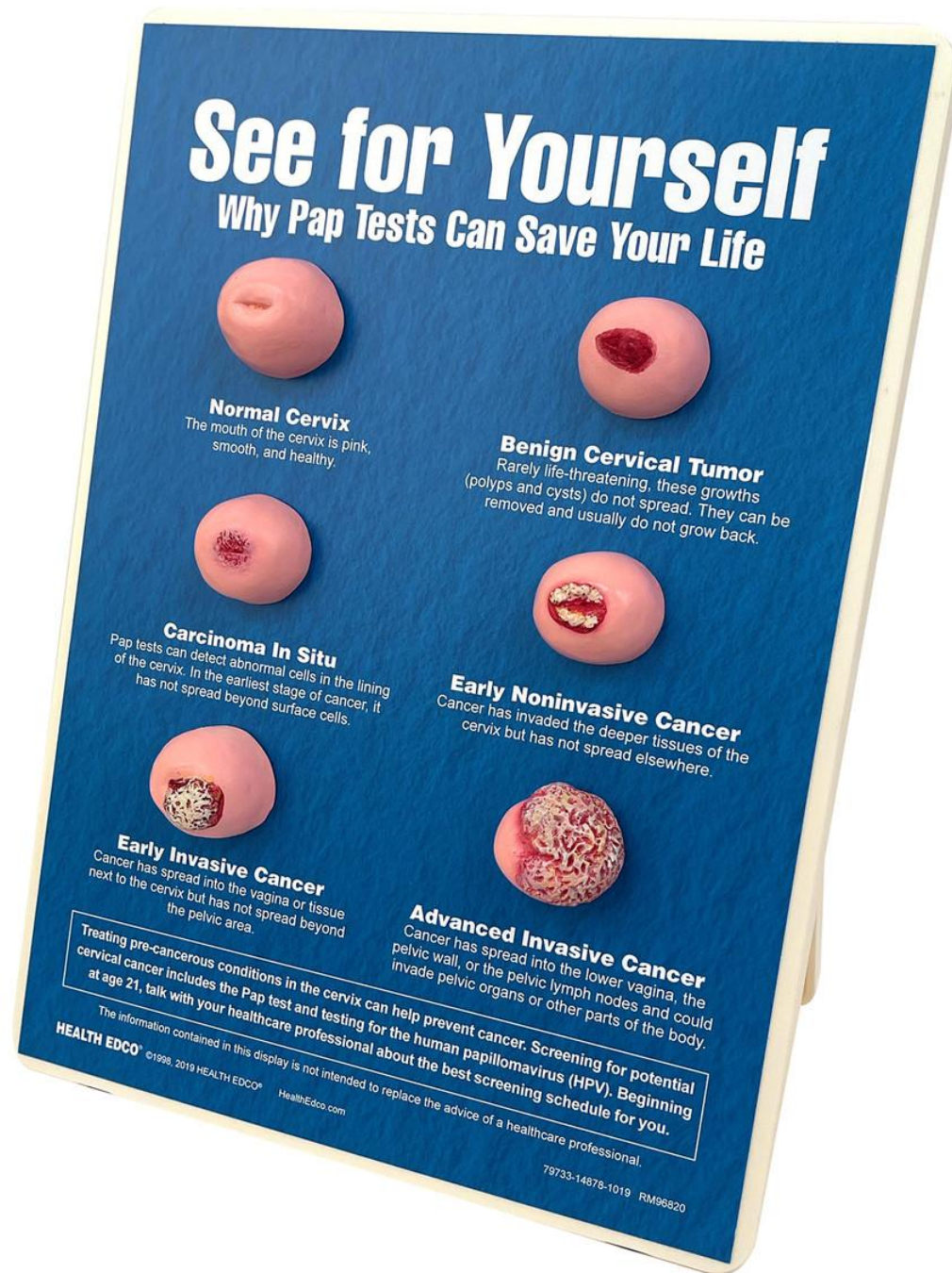
CYTOLOGIA

Program Profilaktyki Raka Szyjki Macicy

Program skierowany jest do kobiet w wieku od 25 do 59 lat, która w ciągu ostatnich 3 lat nie miała wykonywanego przesiewowego badania cytologicznego

Tablica Promująca Regularne Badania Cytologiczne
Tablica edukacyjna - zdjęcie wykonane w Zakładzie
Propedeutyki Onkologicznej WUM

QUIZ

**1. WARUNKIEM NIEZBĘDNYM DO WYSTĄPIENIA
RAKA SZYJKI MACICY JEST WCZEŚNIEJSZE
ZAKAŻENIE ONKOGENNYM TYPEM HPV**

PRAWDA

FAŁSZ

**1. WARUNKIEM NIEZBĘDNYM DO WYSTĄPIENIA
RAKA SZYJKI MACICY JEST WCZEŚNIEJSZE
ZAKAŻENIE ONKOGENNYM TYPEM HPV**

PRAWDA

**2. PROGRAM PROFILAKTYKI RSM ZALECA
WYKONYWANIE CYTOLOGII RAZ NA:**

A. ROK

B. 2 LATA

C. 3 LATA

D. 4 LATA

2. PROGRAM PROFILAKTYKI RSM ZALECA WYKONYWANIE CYTOLOGII RAZ NA:

3. PODTYPY HPV ZWIĄZANE Z NAJWIĘKSZYM POTENCJAŁEM ONKOGENNYM TO:

A. HPV6 i 11

B. HPV16 i 18

C. HPV33 i 35

D. HPV11 i 16

3. PODTYPY HPV ZWIĄZANE Z NAJWIĘKSZYM POTENCJAŁEM ONKOGENNYM TO:

B. HPV16 i 18

NOWOTWORY ZŁOŚLIWE JĄDRA

Czym jest nowotwór jądra?

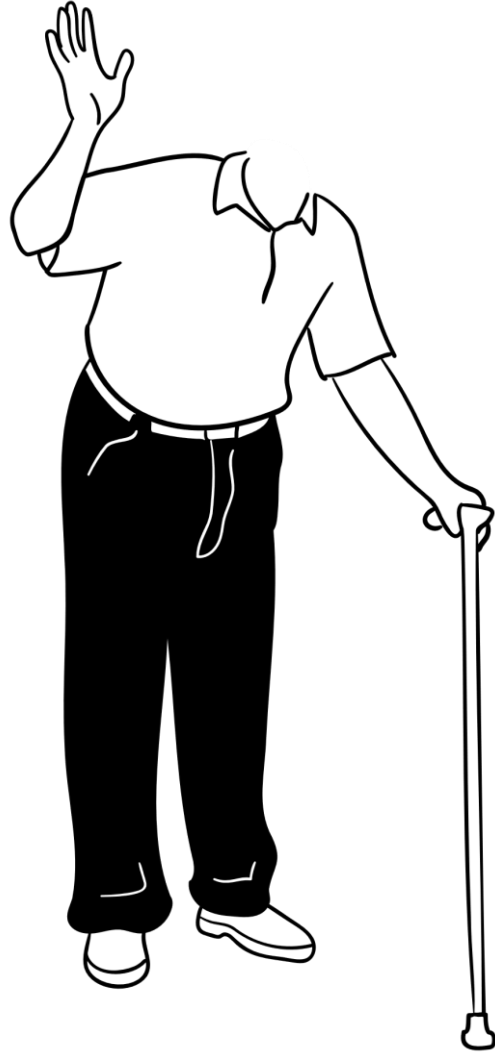
- ▶ nowotwór jądra powstaje wówczas, gdy komórka wywodząca się z jądra wymyka się spod kontroli i zaczyna się **dzielić w nieograniczony sposób**, tworząc guz,
- ▶ w przypadku, gdy powstający guz nacieka okoliczne tkanki i niszczy je oraz gdy komórki z guza przemieszczają się z krwią lub chłonką do innego narządu i tam tworzą „guz potomny” – **przerzut** – wówczas taki nowotwór nazywamy **nowotworem złośliwym**,
- ▶ nowotwory jądra mogą powstawać ze wszystkich tkanek jądra i mogą mieć charakter złośliwy lub niezłośliwy.

Epidemiologia

Nowotwory jądra stanowią 1,6% zachorowań na nowotwory złośliwe u mężczyzn, ale wśród młodych dorosłych (20-44 lat) są najczęściej występującym nowotworem złośliwym (25% zachorowań w tej grupie wiekowej).

Rodzaje nowotworów złośliwych jądra

- ▶ nowotwory zarodkowe (germinalne) jądra, które wywodzą się z komórek rozrodczych, czyli z komórek, z których ostatecznie mają rozwinąć się plemniki; są popularnie (acz niepoprawnie) nazywane rakiem jądra – to ponad 95% nowotworów jąder,
- ▶ nowotwory, które rozwijają się z komórek produkujących testosteron lub z komórek „opiekujących” się komórkami rozrodczymi,
- ▶ nowotwory o innym pochodzeniu – są najrzadsze.

Czynniki ryzyka rozwoju nowotworów złośliwych jądra

- ▶ Rasa kaukaska
- ▶ Zaburzenia rozwojowe (wnętrostwo)
- ▶ Czynniki genetyczne
- ▶ Zespół Klinefeltera
- ▶ Zespół Downa
- ▶ Nowotwory jądra u krewnych
- ▶ Niekorzystne zmiany środowiskowe
  - ▶ *środki ochrony roślin*
  - ▶ *związki chemiczne znajdujące się w plastiku i produktach spalania paliw*
- ▶ Niepłodność
- ▶ Zakażenie HIV

Objawy nowotworu jądra

- ▶ Wyczuwalny guzek, najczęściej twardy,
- ▶ Zmiana konsystencji jądra,
- ▶ Uczucie dyskomfortu w mosznie,
- ▶ Rzadko dolegliwości bólowe,
- ▶ Ginekomastia (związana z czynnością hormonalną niektórych nowotworów jądra).

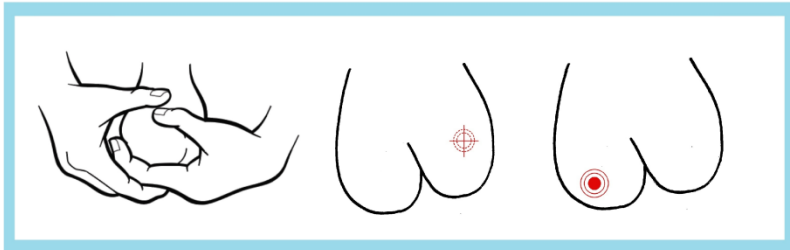
W nowotworze jądra najistotniejsze jest jego **wczesne wykrycie** – jest to tak zwana prewencja wtórna. Nie są znane czynniki, których należy unikać w celu zmniejszenia ryzyka zachorowania na nowotwór jądra.

Samobadanie mężczyzn,
zwłaszcza z grupy o
podwyższonym ryzyku
zachorowania na nowotwór jądra,
pozostaje podstawowym
środkiem dla wczesnego
rozpoznania nowotworu jądra.

Samobadanie jąder powinno być przeprowadzane raz w miesiącu, najlepiej w trakcie lub po ciepłym prysznicu/kąpieli.

Każde jądro zbadaj przy pomocy obu dłoni.
Jądro przesuwaj między palcami, delikatnie uciskając w poszukiwaniu nieprawidłowości, zgrubień lub bolesnych punktów.

Zapoznaj się z anatomią jądra próbując wyczuć powrózek nasienny i najądrze.
To normalne że jedno jądro jest nieco większe od drugiego.

Zasady samobadania jąder

QUIZ

1. Ból jest typowym objawem nowotworu jądra

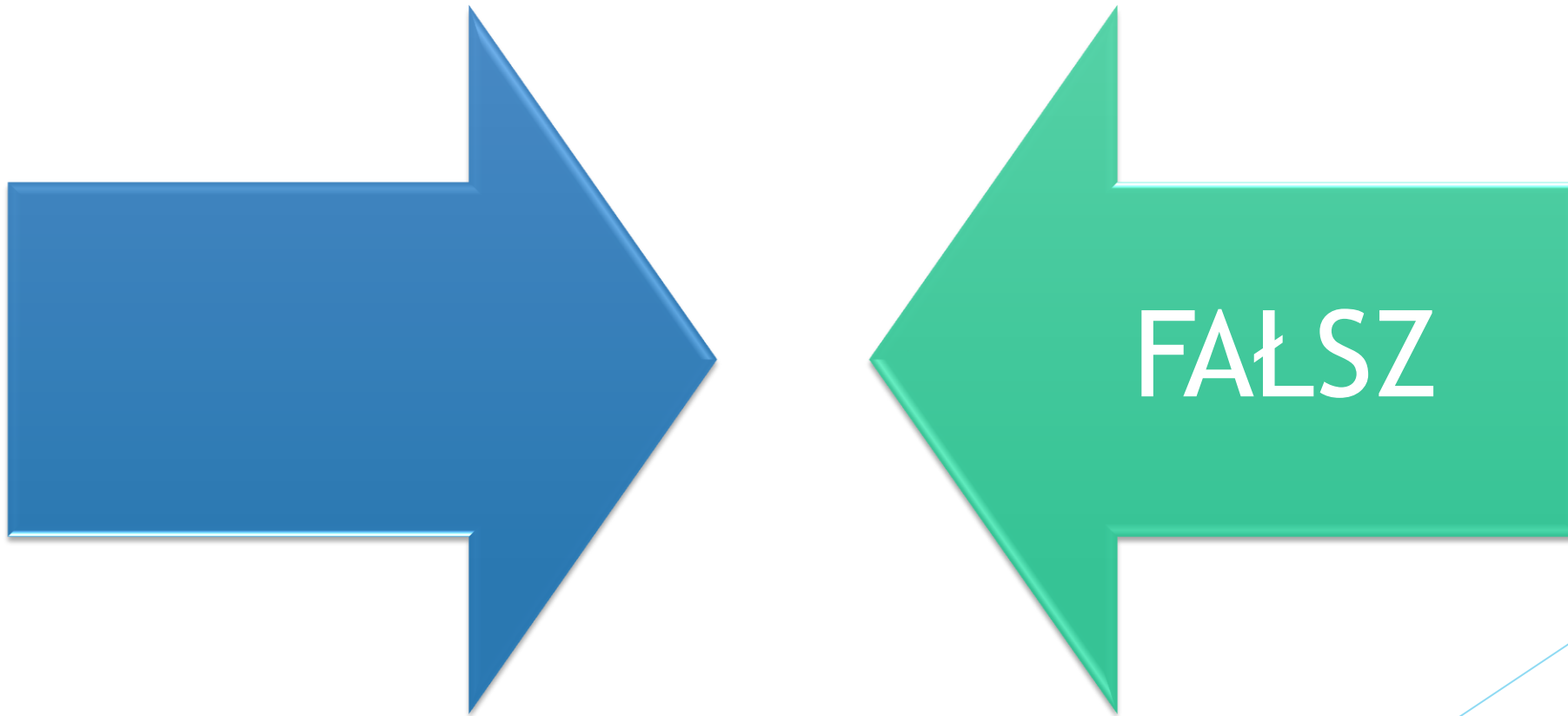

PRAWDA

FAŁSZ

1. Ból jest typowym objawem nowotworu jądra

2. Zachorowania na nowotwory jądra obserwowane są przede wszystkim u młodych mężczyzn.

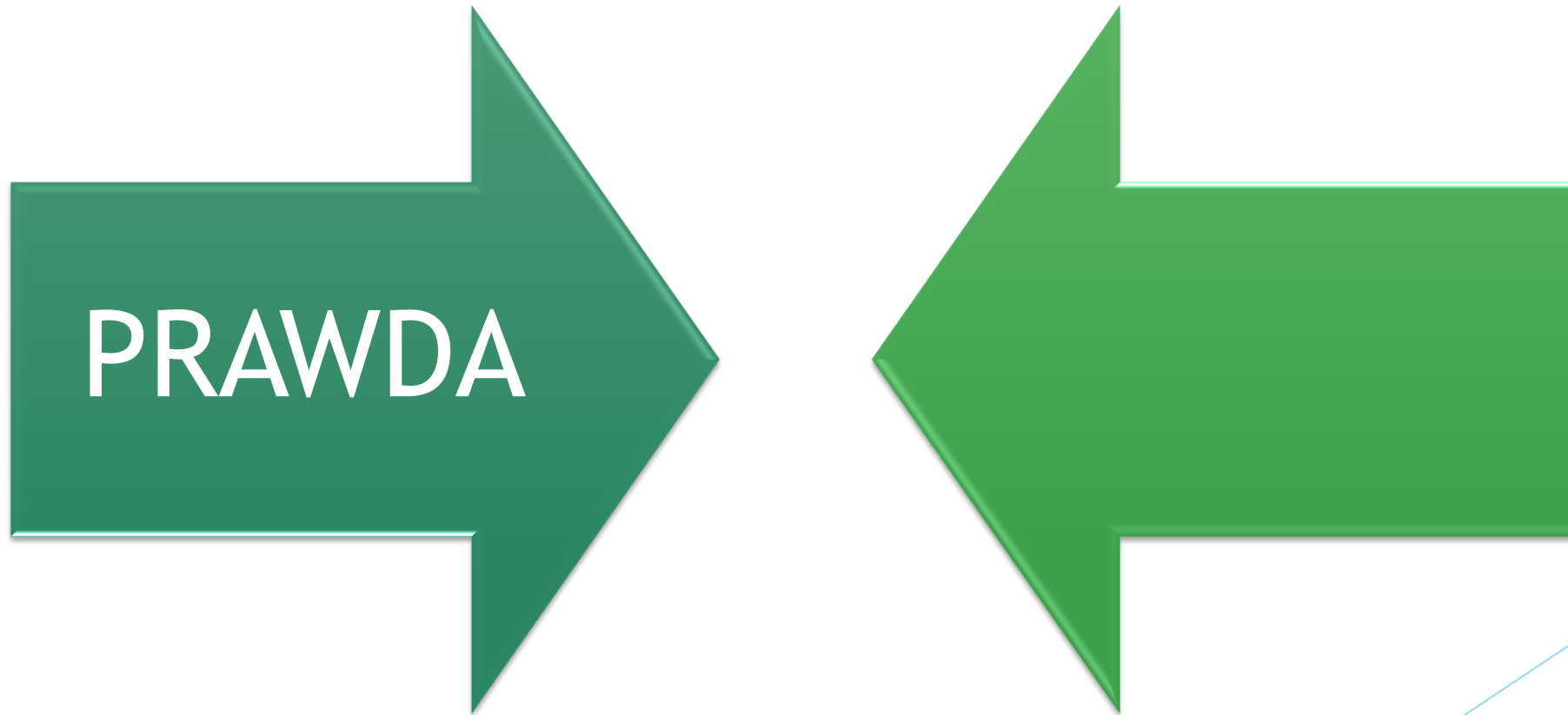
PRAWDA

FAŁSZ

2. Zachorowania na nowotwory jądra obserwowane są przede wszystkim u młodych mężczyzn.

3. Który z poniższych nie należy do czynników ryzyka zachorowania na nowotwory złośliwe jądra?

A. występowanie przypadków nowotworu jądra u krewnych

B. zanieczyszczenia środowiskowe

C. urazy

D. wnetrostwo

3. Który z poniższych nie należy do czynników ryzyka zachorowania na nowotwory złośliwe jądra?

B. zanieczyszczenia środowiskowe

BIBLIOGRAFIA

- ▶ *V. Kumar, A.K. Abbas, J.C. Aster. PATOLOGIA ROBBINS, Edra Urban & Partner, Wrocław 2019*
- ▶ *R. Stec, A. Deptała, M. Smoter. Onkologia podręcznik dla studentów medycyny. Pomoc dla lekarzy specjalizujących się w onkologii. Asteria Med. Gdańsk 2019*
- ▶ *A. Deptała, M. Wojtukiewicz. Onkologia w praktyce lekarza rodzinnego. Asteria Med. Gdańsk 2016*
- ▶ *R. Kordek, J. Jassem. ONKOLOGIA. Podręcznik dla studentów i lekarzy. Via Medica. Gdańsk 2019*
- ▶ *E. Jassem, A. Szymanowska, A. Siemińska, J. Jassem. Palenie tytoniu a rak płuca. Pneumonol. Alergol. Pol. 2009; 77: 469–473*
- ▶ *J. Didkowska, U. Wojciechowska, P. Olasek, F. Caetano dos Santos, I. Michałek. Nowotwory złośliwe w Polsce w 2019 roku*
- ▶ <https://pacjent.gov.pl/programy-profilaktyczne/>

ZAPRASZAMY

DO UDZIAŁU W PROJEKCIE ONKOAKADEMIA KLUCZEM
DO ZDROWIA

KIEROWNIK PROJEKTU

DR HAB. ANNA M. BADOWSKA-KOZAKIEWICZ

abadowska@wum.edu.pl

Dodatkowe informacje znajdą Państwo na stronach WWW

<https://wnoz.wum.edu.pl>

<https://www.facebook.com/WNoZ.WUM/>

<https://profilaktykaonkologiczna.wum.edu.pl/>

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

**Społeczna odpowiedzialność
nauki – Popularyzacja nauki i
promocja sportu**
Onkoakademia kluczem do
zdrowia

DOFINANSOWANIE
110784,30 zł

CAŁKOWITA WARTOŚĆ
123747,30 zł